Yrittäjyys ja kansainvälinen kauppa
Heli Siikaluoma

29.05.2024

HE 47/2024 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta ja rikoslain 46 luvun 1 ja 12 §:n muuttamisesta

Ulkoasiainvaliokunta torstai 30.05.2024 klo 12.00 / HE 47/2024

Elinkeinoelämän keskusliiton asiantuntijalausunto eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta lausua ja tulla kuulluksi hallituksen esityksestä, joka koskee kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaan liittyvää lakia ja rikoslakia. EK:n lausunto tukee Puolustus- ja ilmailuteollisuus PIA ry:n antamaa lausuntoa.

Yleistä

Vallitseva geopoliittinen tilanne on lisännyt kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnan merkitystä, ja vientivalvonnasta on tullut yhä keskeisempi osa Suomen ja EU:n taloudellisen turvallisuuden agendaa.

EK pitää taloudellisen turvallisuuden vahvistamista tärkeänä ja katsoo, että toimenpiteiden tulee pääsääntöisesti edistää strategista kilpailukykyä, avointa kauppaa ja investointeja, vahvistaa Suomen ja EU:n kumppanuuksia kolmansien maiden kanssa ja monipuolistaa arvoketjuja. On tärkeää, että Suomi ja EU pysyvät haluttuina kauppa- ja investointikumppaneina kolmansille maille.

EK pitää hyvänä, että kansallinen kaksikäyttötuotteiden lainsäädäntö päivitetään tukemaan EU:n vientivalvonta-asetuksen (EU) 2021/821 soveltamista. On tärkeää varmistaa kansallisen lainsäädännön yhteensopivuus EU-sääntelyn kanssa ja poistaa päällekkäisyydet ja ristiriitaisuudet.

EK tunnustaa vientivalvonnan tavoitteet ja pitää tärkeänä muun muassa estää kaksikäyttötuotteiden käyttö joukkotuhoaseisiin, epätoivottu sotilaallinen käyttö tai muutoin Suomen ja laajemmin EU:n etujen ja tavoitteiden vastainen käyttö. Lisäksi pidämme tärkeänä, että varmistetaan suomalaisten yritysten pääsy kansainvälisille teknologiamarkkinoille ja ulkomaisten kaksikäyttötuotteiden saatavuus Suomessa.

Yksityiskohtaiset huomiot

Yksityiskohtaisissa huomioissamme keskitymme kansallisen valvontaluettelon luomiseen, Venäjä-pakotteisiin ja perustettavaan vientivalvontaneuvottelukuntaan.

1. Kansallinen valvontaluettelo

Uutena asiana lakiin ehdotetaan sääntelyä kansallisesta valvontaluettelosta, josta säädellään lain 7 §:ssä ja liitteessä, joka sisältää tuotteet, joiden vientiin Suomesta EU:n ulkopuolelle vaadittaisiin vientilupa. Liitteeseen ehdotetaan kvanttiteknologiaan liittyviä tuotteita, edistyneiden puolijohteiden valmistusteknologiaan liittyviä tuotteita ja materiaaliteknologisia laitteita ja teknologiaa.

Kansallinen valvontaluettelo on elinkeinoelämälle lähtökohtaisesti haasteellinen. Huolenamme on erityisesti EU-markkinan pirstaloituminen useiden jäsenmaiden kansallisten valvontalistojen ja vastaavien menettelyjen myötä. Pidämme EU-tason luetteloa tehokkaan vientivalvontajärjestelmän olennaisena osana. Se mahdollistaa tasapuolisemman toimintaympäristön EU-maasta riippumatta. EK pitää tärkeänä, että EU-maat lisäävät keskinäistä keskusteluaan vientivalvonnasta ja parantavat koordinaatiotaan.

On tärkeää, että Suomi ei perusteettomasti aseta suomalaista elinkeinoelämää kilpailijamaita huonompaan asemaan vientilupapolitiikassaan. Jäsenmaiden vientilupapäätösten tulisi olla samansuuntaisia, sillä yrityksille voi koitua kohtuutonta taakkaa tilanteessa, jossa eri jäsenmaiden kansalliset valvontaluettelot ja vastaavat järjestelyt poikkeavat toisistaan.

Suomen on aktiivisesti toimittava sen eteen, että EU-maiden kansalliset valvontaluettelot ovat mahdollisimman harmonisoituja. Nämä tulisi lisäksi löytää helposti yhdestä lähteestä.

Pidämme lisäksi erittäin tärkeänä, että Suomen kansallista valvontaluetteloa tarkastellaan säännöllisesti ja toivomme lisätietoa siitä, miten tämä tehdään käytännössä. Menettelyiden, joilla kaksikäyttötuotteita lisätään ja poistetaan kansallisesta valvontaluettelosta, tulee olla helposti ja nopeasti toteutettavissa. Elinkeinoelämän toimijoilla on oltava tosiasiallisesti mahdollisuus vaikuttaa kansallisen valvontaluettelon valmisteluun.

Ymmärrämme, että tämänhetkinen kansainvälisten valvontajärjestelmien toimimattomuus on ajanut jäsenmaat tilanteeseen, johon vastataan luomalla kansallisia järjestelyjä. Tämä ei ole kestävä kehityskulku ja toivomme keskustelua siitä, mikä on Suomen linja kansainväliseen ja EU-tason säätelyyn ja sen tulevaisuuteen pidemmällä aikavälillä.

2. Pakotepolitiikan tehostaminen ja kaksikäyttötuotteet

Vientivalvonnan merkitys on lisääntynyt Venäjän Ukrainassa käymän sodan ja Venäjälle asetettujen pakotteiden takia. Suomen

elinkeinoelämä tukee Euroopan unionin asettamia Venäjä-pakotteita ja esittää lisätoimia niiden kiertämisen estämiseksi.

Noteeraamme, että kansalliseen valvontaluetteloon esitetyt tuotteet ovat kattavasti Venäjä-pakotteiden alaisia tuotteita, ja kansallisen valvontaluettelon käyttöönotto mahdollistaa tehokkaasti puuttumisen Venäjä-pakotteiden kiertämiseen näiden tuotteiden osalta.

Tämän lisäksi katsomme yleisesti, että eritoten kolmansien maiden kautta tapahtuvaan pakotteiden kiertämiseen tulee puuttua kohdemaissa tapahtuvien loppukäyttäjätarkastusten muodossa. Tarkastusten resurssoinnin mahdollistamiseksi vaaditaan tiivistä yhteistyötä Yhdysvaltain, Britannian ja muiden G7-maiden kanssa. Yhteistyötä voidaan edistää esimerkiksi näiden toimijoiden välinen Friends of anti-circumvention -ryhmä perustamalla.

Lisäksi Euroopan komission, petostentorjuntavirasto OLAF:in ja Yhdysvaltain Bureau of Industrial Securityn välistä viranomaisyhteistyötä pakotekierron valvonnassa tulee edelleen tiivistää ja virallistaa.

Pakotteista Euroopan unionissa päätettäessä tulee siirtyä määräenemmistöpäätöksiin.

3. Vientivalvontaneuvottelukunta 20 §

EK pitää tärkeänä, että ulkoministeriön yhteyteen luodaan aktiivisesti toimiva ja säännöllisesti kokoontuva vientivalvontaneuvottelukunta, missä vientivalvonta-asioista keskustellaan viranomaisten ja elinkeinoelämän kesken.

Lisätiedot: Asiantuntija Heli Siikaluoma
Elinkeinoelämän keskusliitto EK
heli.siikaluoma@ek.fi
p. 050 339 2020